

УДК 355.098.(477)

DOI: 10.33099/2707-1383-2019-33-3-38-53

*Пашкова О.О., науковий співробітник
науково-дослідного центру воєнної
історії Національного університету
оборони України імені Івана
Черняхівського (м. Київ)*

УДОСКОНАЛЕННЯ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ВВНЗ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто заходи керівництва держави та органів військового управління щодо удосконалення системи військово-патріотичного виховання курсантів вищих військових навчальних закладів на основі воєнної історії України. Проаналізовано форми та засоби військово-патріотичного виховання, які зазнали змін у період 2014–2019 років, виявлено основні умови удосконалення військово-патріотичного виховання з початком збройної агресії Російської Федерації.

Ключові слова: *військово-патріотичне виховання, курсанти, вищі військові навчальні заклади, воєнна історія України.*

Збройна агресія Росії проти України держави до оборони. Удосконалення засвідчила життєву необхідність активізації однієї зі складових національно-патріотичного виховання — військово-патріотичного виховання курсантів вищих військових навчальних закладів, що є важливим елементом підготовки держави до оборони. Удосконалення військово-патріотичного виховання курсантів вищих військових навчальних закладів здійснювалося в умовах зовнішньої агресії та окупації частини території України — Автономної Республіки Крим і окремих районів До-

нецької і Луганської областей. Ці події вимагали врегулювання нормативно-правової бази, активізації роботи органів військового управління, перегляду форм і засобів військово-патріотичного виховання курсантів ВВНЗ.

Мета статті — розглянути основні заходи військово-політичного керівництва держави щодо удосконалення системи військово-патріотичного виховання курсантів вищих військових навчальних закладів на основі воєнної історії України, проаналізувати форми та засоби військово-патріотичного виховання, які зазнали змін в умовах збройної агресії проти України.

Серед основних умов удосконалення системи військово-патріотичного виховання курсантів вищих військових навчальних закладів на основі воєнної історії України у 2014–2019 роках можна виділити:

- збройну агресію Російської Федерації проти України — розв’язання Росією збройного конфлікту на Донбасі, нарощування Росією військового потенціалу вздовж державного кордону з Україною та мілітаризація окупованого Кримського півострова зумовлювали постійну готовність особового складу ЗС України до відсічі та стримування

збройної агресії, реалізацію заходів реформування вітчизняних збройних сил, у тому числі системи військово-патріотичного виховання курсантів вищих військових навчальних закладів;

- інформаційну агресію Російської Федерації проти України — спотворення історії України, у тому числі її воєнної складової (присвоєння підрозділам російських збройних сил найменувань українських топонімів, фальсифікація подій та персоналій, пов’язаних із діяльністю українських військових формувань різних історичних періодів), зумовлювали реалізацію в Україні заходів із протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на особовий склад ЗС України, у тому числі курсантів вищих військових навчальних закладів;

- необхідність перегляду та переоцінки історичних подій, явищ, персоналій — відмова від вживання застарілих радянських термінів, що не відображають повною мірою події та явища, зумовила приведення у відповідність до трактувань української та світової історичної науки окремих словоформ, зокрема “Велика вітчизняна війна”, “фашистські загарбники” тощо;

- створення державних установ, підрозділів та громадських організа-

цій для здійснення наукових досліджень у галузі воєнної історії, організації системної воєнно-історичної роботи, відновлення національно-історичної спадщини та впровадження бойових традицій у Збройних Силах України — відновлено Український інститут національної пам'яті як центральний орган виконавчої влади з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті, створено науково-дослідний центр воєнної історії Національного університету оборони України імені Івана Черняховського, науково-дослідну лабораторію військової історії Науково-дослідного центру Сухопутних військ Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, воєнно-історичний відділ Воєнно-наукового управління Генерального штабу ЗС України, кафедру історії війн і воєнного мистецтва Національного університету оборони України імені Івана Черняховського, ГО “Центр мілітарної історії”, сектор воєнно-історичної політики Департаменту військової освіти, науки, соціальної та гуманітарної політики Міністерства оборони України.

Аналіз проблематики розвитку правових засад національно-патріотичного виховання української молоді виявив, що у 2015 році в Україні було розпочато оновлення програмних та концептуальних документів державного рівня у зазначеній сфері [1, с. 149]. Для консолідації зусиль органів державної влади та громадськості щодо формування загальнодержавної системи національно-патріотичного виховання, зокрема військово-патріотичного виховання, Президент України своїм Указом від 12.06.2015 № 334/2015 “Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді” утворив Робочу групу з розроблення Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки. Цим Указом були окреслені завдання Уряду, центральним органам виконавчої влади, державним адміністраціям, науковим установам щодо осучаснення роботи навчальних закладів, музеїв, інших закладів культури; проведення заходів з національно-патріотичного виховання дітей та молоді; налагодження взаємодії у питаннях національно-патріотичного виховання допризовної молоді та популяризації військової служби. Результатом цієї

роботи стало опрацювання нормативно-правових актів державного рівня: Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, а також план заходів щодо її реалізації та Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки. Разом з тим у 2019 році цей документ втратив чинність і Указом Президента України “Про Стратегію національно-патріотичного виховання” було введено в дію нову Стратегію [2]. Крім того, упродовж 2015–2019 років було видано низку нормативно-правових актів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання української молоді та відзначення пам’ятних дат в історії України [3].

З початком збройної агресії проти України була розгорнута робота, спрямована на наповнення національним змістом діяльності структур Міністерства оборони України та Збройних Сил України. Наказами Генерального штабу ЗС України було затверджено Інструкцію з організації інформаційно-пропагандистського забезпечення у Збройних силах України та Інструкцію з організації національно-патріотичної підготовки у Збройних Силах України. Відповідно до зазначених документів,

одним із напрямів інформаційно-пропагандистського забезпечення є військово-патріотична робота, що полягає у цілеспрямованій та плановій діяльності посадових осіб органів військового управління, начальників щодо формування в особового складу Збройних Сил України патріотизму, національної самосвідомості, підтримання його морально-психологічної і військово-професійної готовності і мотивації до виконання завдань за призначенням.

З метою створення системи ідеологічного впливу на особовий склад Збройних Сил України, а також підвищення іміджу та авторитету Збройних сил України у суспільстві наказом Генерального штабу ЗС України було затверджено Програму заходів щодо відновлення та впровадження національних бойових традицій у Збройних Силах України [4].

Крім того, наприкінці 2017 року Міністр оборони України затвердив Концепцію воєнної історії України, розроблення якої було зумовлене необхідністю врахування історичної спадщини для патріотичного виховання молоді, а також створення сприятливих умов для формування кадрового потенціалу Збройних Сил України.

Одним із заходів з подолання негативних явищ, пов'язаних із тривалою культивуацією ідеологічних цінностей, які уособлювали радянське минуле, стала ліквідація залишків комуністичного тоталітарного режиму на військових об'єктах відповідно до вимог Закону України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки" [5; 6].

Начальникам вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, Київського військового ліцею імені Івана Богуна, Військово-морського ліцею м. Одеса пропонувалося привести приміщення (навчальні корпуси, аудиторії, лабораторії, казарми, коридори, світлиці, вартові та підсобні приміщення, майстерні тощо), території військових містечок, службову документацію у відповідність до положень зазначеного закону, а також уточнити програми навчальних дисциплін (робочі програми навчальних дисциплін), навчально-методичні матеріали [7]. Окрему увагу рекомендувалося приділити наочній агітації та символіці, висвітленню історії України, її вій-

ська, закладу, участі особового складу в антитерористичній операції/операції Об'єднаних сил. У бібліотеках закладів вимагалось створити спеціальний фонд для довідкової літератури радянського періоду, в кількості, необхідній для роботи наукових, науково-педагогічних працівників. Наказами начальників ВВНЗ було призначено спеціальні комісії для проведення огляду приміщень [8].

Заходи із виконання вимог закону стосувалися і музеїв (музейних утворень) Міністерства оборони України та Збройних Сил України. Музей як один із засобів військово-патріотичного виховання покликаний на основі військової історії та військових традицій українського народу сприяти формуванню в особового складу постійної готовності до збройного захисту держави, популяризувати історію українських збройних формувань, бойовий шлях підрозділів, героїку сьогодення через правонаступність та зв'язок поколінь. Події на Сході України зумовили оновлення експозицій військових музеїв та музеїв (кімнат) бойових традицій військових частин та вищих військових навчальних закладів. У 2018 році фахівці Де-

партаменту військової освіти, науки, соціальної та гуманітарної політики Міністерства оборони України розробили Методичні рекомендації щодо типової тематики інформаційного наповнення музейних експозицій військових музеїв та музеїв (кімнат) бойових традицій військових частин, установ, закладів Міністерства оборони України та Збройних Сил України. У типових експозиціях музеїв рекомендувалося передбачити розміщення основних розділів: створення військової частини, закладу, установи; бойовий шлях військової частини, закладу, установи; участь військової частини, закладу, установи та особового складу у миротворчих операціях та бойових діях із захисту суверенітету і територіальної цілісності України; видатні військовослужбовці військової частини, закладу, установи, які відзначились при захисті територіальної цілісності та незалежності України; досягнення військової частини, закладу, установи під час здійснення повсякденної діяльності; етапи державотворення та військового будівництва в Україні; створення та функціонування українського війська у різні історичні періоди.

Особливої актуальності в умовах збройної агресії проти України набуло використання військових ритуалів і символів. Значний виховний потенціал для майбутніх офіцерів мають ритуали складання військової присяги, річні свята навчальних закладів, військові паради, згадування на вечірній перевірці прізвищ військовослужбовців, зарахованих навечно в списки підрозділів тощо. За даними Міністерства оборони України, до списків військових частин та вищих військових навчальних закладів України навечно зараховано 332 військовослужбовці [9, с. 66]. У повсякденну діяльність курсантських колективів було запроваджено ритуал ранкового церемоніалу вшанування пам'яті військовослужбовців Збройних Сил України, які загинули за свободу, незалежність і територіальну цілісність України та під час проведення міжнародних операцій з підтримання миру та безпеки, у Залі пам'яті Меморіального комплексу вшанування пам'яті на території Міністерства оборони України, відкритого у жовтні 2018 року.

Зазнав змін і ритуал військового вітання. Законом України було внесено зміни до законів “Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України”,

“Про Стройовий статут Збройних Сил України”, “Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України”, якими у Збройних Силах встановлено нове вітання “Слава Україні! — Героям слава!”. Запровадження такої форми військового вітання історично обумовлене, його використовували у часи національно-визвольних змагань, зокрема в армії Української Народної Республіки [10, с. 95].

З початком збройної агресії проти України кардинальних змін зазнав один із головних військових символів — військова форма, а також знаки розрізнення, нагороди. Було розроблено концепцію однострою повсякденної та парадної форми одягу для військовослужбовців Збройних Сил України, курсантів вищих військових навчальних закладів та ліцеїстів військових ліцеїв, яку було представлено під час військового параду на честь 25-ї річниці Незалежності України. У 2017 році було нормативно врегульовано і затверджено зразки військової форми одягу та знаків розрізнення, а також правила їх носіння [11], а у 2018 році відбувся остаточний перехід Збройних сил на нову форму одягу, в якій присутня нова символіка та кольорова гама окремих елементів. Зокрема,

було представлено оновлений елемент одягу військовослужбовців десантно-штурмових військ — берет марунового кольору, загальноприйнятого у збройних силах провідних країн світу, замість блакитного, радянського зразка.

Значний потенціал у військово-патріотичному вихованні курсантів мають почесні найменування військових частин, підрозділів і вищих військових навчальних закладів, що сприяють формуванню в особового складу прагнення примножити славні традиції свого підрозділу або закладу. Така практика широко використовувалася в армії Української Народної Республіки та Галицькій армії у період Української національної революції 1917–1921 рр. Тоді особливої популярності набуло присвоєння військовим підрозділам імен гетьманів України, а також героїв визвольної боротьби. Також окремі підрозділи отримували назви, пов’язані з історичним минулим українського війська: Окремий корпус Січових Стрільців, Запорізький корпус, Чорних Запорожців тощо. Крім того, власні імена присвоювали зразкам військової техніки: бронепοїздам (“Стрелець”, “Запорожець”), панцерникам (“Сагайдачний”, “Симон Петлюра”) [12, с. 146].

Практика присвоєння почесних найменувань підрозділам Збройних Сил України відновилася і в умовах військового будівництва України. Активізація цього засобу військово-патріотичного виховання зумовлювалася потужним інформаційним супроводом збройної агресії Російської Федерації, зокрема спробою “монополізувати” історичне минуле України, її військово складову. Зокрема, у 2018 році указами президента Російської Федерації низці військових підрозділів російських збройних сил було присвоєно почесні найменування, у тому числі з назвами українських топонімів: “гвардійський Львівський”, “гвардійський Ніжинський”, “гвардійський Житомирсько-Берлінський” [13]. Подібні заходи мали на меті вплив на історичну свідомість особового складу та ідеологічне обґрунтування військової експансії проти України, що розпочалася у 2014 році.

Військово-політичне керівництво України здійснило низку заходів із протидії маніпуляціям історичною пам’яттю та посилення військово-патріотичного виховання особового складу Збройних Сил України та курсантів ВВНЗ. З метою відновлення історичних

традицій національного війська окремим військовим частинам Збройних Сил України було присвоєно почесні найменування: 72-й окремій механізованій бригаді — “імені Чорних Запорожців”, 3-му окремому полку Спеціального призначення — “імені князя Святослава Хороброго”, 30-й окремій механізованій Новоград-Волинській Рівненській бригаді — “імені князя Костянтина Острозького”, 55-й окремій артилерійській бригаді імені генерал-полковника Василя Петрова — “Запорізька Січ”, 93-й окремій механізованій Харківській бригаді — “Холодний Яр” тощо [14].

Почесне найменування “імені Героїв Крут” було присвоєно Військовому інституту телекомунікацій та інформатизації. Начальник Генерального штабу — Головнокомандувач Збройних Сил України затвердив нову символіку цього навчального закладу [15, 16], в основу якої покладено кокарду періоду Української національної революції 1917–1921 рр.

Указом Президента України було внесено зміни в Указ “Про впорядкування присвоєння почесних найменувань військовим частинам, установам, вузлам зв’язку, органам та підрозді-

лам”, згідно з якими Житомирський військовий орденів Жовтневої Революції і Червоного Прапора інститут імені С. П. Корольова було перейменовано на Житомирський військовий інститут імені С. П. Корольова.

Однієї з дієвих форм військово-патріотичного виховання є свята, ритуальні акти й церемонії, урочисті і траурні промови, посвяти, вшанування тощо. Починаючи з 2014 року, з метою протидії інформаційній агресії з боку Російської Федерації розпочався відхід від відзначення радянських свят, зокрема пов'язаних із діяльністю радянських збройних сил. В Україні було встановлено державне свято День захисника України, яке відзначають щорічно 14 жовтня, а також скасовано свято День захисника Вітчизни, що відзначався 23 лютого [17]. В умовах зовнішньої збройної агресії встановлення нових дат військово-професійних свят, які відповідають національній військовій історії та базуються на традиціях національного державотворення, стало важливим елементом ідеологічного перетворення українського війська та військово-патріотичного виховання курсантів зокрема. Зокрема, у 2018 році було встановлено свято — День морської

піхоти України. Дату святкування — 23 травня — було обрано не випадково, вона приурочена 100-річчю започаткування морської піхоти армії Української держави. У 2019 році Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації відзначив 101-річницю від дня заснування закладу. Вшановуючи пам'ять курсантів Першої школи Богдана Хмельницького (правонаступником якого є даний заклад), які загинули під станцією Крути, наказом начальника інституту 29 січня 1918 року було офіційно затверджено як дата створення закладу [18].

Також курсанти брали участь у заходах із відзначення загальнодержавних свят. На виконання Указу Президента України “Про День Соборності України” у вищих військових навчальних закладах проводилися інформаційні та інших тематичні заходи із залученням науковців, істориків, учасників бойових дій на Сході України. Також особовий склад брав участь у заходах місцевих адміністрацій (покладання квітів, церемоніях відкриття меморіалів, пам'ятників, пам'ятних знаків тощо) [19].

Збройна агресія проти нашої держави актуалізувала питання удосконален-

ня системи військово-патріотичного виховання курсантів вищих військових навчальних закладів України, зумовила перегляд її ефективності, відмову від формалізованості та культивування радянських цінностей. Цьому сприяло оновлення нормативно-правової бази з питань військово-патріотичного виховання, визначення концептуальних основ дослідження воєнної історії України, створення підрозділів навчальних і наукових установ, органів військового управління, створення та впровадження вітчизняного воєнно-історичного продукту, використання вітчизняних воєнно-історичних знань, удосконалення форм та засобів військово-патріотичного виховання. Цьому сприяла реалізація низки заходів керів-

ництва держави та органів військового управління, а саме: впорядкування процесів присвоєння нових почесних найменувань військовим частинам, підрозділам, а також вищим військовим навчальним закладам, скасування відзначення радянських свят, пов'язаних з історією Червоної і Радянської армій, встановлення нових військово-професійних свят у Збройних Силах України, у вищих військових навчальних закладах; впровадження нових військових ритуалів (військового привітання) та символів (військової форми, нагород, символіки) на основі національних бойових традицій, вшанування військовослужбовців Збройних Сил України, які загинули за свободу, незалежність і територіальну цілісність України.

Список використаних джерел і літератури

1. Євсєєв І. Г., Пашкова О. О. Розвиток правових засад військово-патріотичного виховання української молоді у 2015 році в умовах “гібридної війни” Російської Федерації проти України / І. Г. Євсєєв, О. О. Пашкова // Сучасні інтерпретації актуальних проблем історії та права в країнах Східної та Західної Європи середини ХХ — ХХІ ст. : зб. наук. праць. — Кривий Ріг : Видавець ФОП Чернявський Д. О. — 2017. — С. 148–151.

2. Про Стратегію національно-патріотичного виховання : Указ Президента України від 18.05.2019 № 286 // Урядовий кур’єр, 2019. — № 93.

3. Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді : постанова Верховної Ради України від 12.05.2015 № 373-VIII // Урядовий кур’єр, 2015. — № 93; Про заходи з увічнення пам’яті захисників України на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 № 998-р // Урядовий кур’єр, 2015. — № 195; Про затвердження плану заходів щодо національно-патріотичного виховання молоді на 2017 рік : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 № 898-р // Урядовий кур’єр, 2016. — № 232; Про затвердження плану заходів щодо популяризації державних символів України, виховання поваги до них у суспільстві : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 № 954-р // Урядовий кур’єр, 2016. — № 247.

4. Наказ Генерального штабу ЗС України № 166 “Про затвердження Програми заходів щодо відновлення та впровадження національних бойових традицій у Збройних Силах України” від 25.04.2018.

5. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки : Закон України від 09.04.2015 № 317-VIII // Урядовий кур’єр. — 2015. — № 90 (22.05.2015).

6. Наказ Міністерства оборони України № 91 КП “Про стан впровадження вимог законодавства України щодо засудження комуністичного режиму” від 24.05.2018.

7. Лист директора Департаменту військової освіти, науки, соціальної та гуманітарної політики Міністерства оборони України від 13.03.2017 № 404/2/1150.

8. Наказ начальника Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського № 197 “Про реалізацію вимог Закону України “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки” від 19.06.2018.

9. Біла книга Збройних Сил України. 2016. — К. : МО України, 2017. — 111 с.

10. Біла книга Збройних Сил України. 2018. — К. : МО України, 2019. — 170 с.

11. Наказ Міністерства оборони України № 370 “Про затвердження Зразків військової форми одягу та загальних вимог до знаків розрізнення військовослужбовців та ліцеїстів військових ліцеїв” від 18.07.2017; Наказ Міністерства оборони України № 606 “Про затвердження Правил носіння військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовцями Збройних Сил України та ліцеїстами військових ліцеїв” від 20.11.2017.

12. Військово-патріотичне виховання у Збройних Силах України : навч.-метод. посіб. — К., 2007. — 178 с.

13. Указ Президента Российской Федерации № 382 “О присвоении 6 танковому полку почетного наименования” от 30.06.2018; Указ Президента Российской Федерации № 389 “О присвоении 163 танковому полку почетного наименования” от 30.06.2018; Указ Президента Российской Федерации — № 387 “О присвоении 68 танковому полку почетного наименования” от 30.06.2018.

14. Про присвоєння почесних найменувань військовим частинам Збройних Сил України та уточнення деяких найменувань : Указ Президента України від 23.08.2017 № 234 // Урядовий кур’єр, 2017. — № 159; Про присвоєння почесних найменувань військовим частинам Збройних Сил України та уточнення деяких найменувань : Указ Президента України від 22.08.2018 № 232 // Урядовий кур’єр, 2018. — № 158; Про присвоєння почесних найменувань військовим частинам Збройних Сил України : Указ Президента України від 06.05.2019 № 192 // Урядовий кур’єр, 2019. — № 86.

15. Про присвоєння почесного найменування Військовому інституту телеко-

мунікацій та інформатизації : Указ Президента України від 29.01.2018 № 18 // Урядовий кур'єр, 2018. — № 21.

16. Наказ начальника Військового інституту телекомунікацій та інформатизації № 57 “Про введення в дію символіки Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут” від 22.01.2019.

17. Про День захисника України : Указ Президента України від 14.10.2014 № 806 // Урядовий кур'єр, 2014. — № 191.

18. Наказ начальника Військового інституту телекомунікацій та інформатизації № 31 “Про визначення дати створення Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут” від 17.01.2019.

19. Телеграма заступника Міністра оборони України з питань європейської інтеграції від 18.01.2017 № 71/y/1.

References

1. Yevsieiev I. H., Pashkova O. O. Rozvytok pravovykh zasad viiskovo-patriotychnoho vykhovannia ukrainskoi molodi u 2015 rotsi v umovakh “hibrydnoi viiny” Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy / I. H. Yevsieiev, O. O. Pashkova // Suchasni interpretatsii aktualnykh problem istorii ta prava v krainakh Skhidnoi ta Zakhidnoi Yevropy seredyny KhKh — KhKhI st. : zb. nauk. prats. — Kryvyi Rih : Vydavets FOP Cherniavskiyi D.O. — 2017. — S. 148–151.

2. Pro Stratehiiu natsionalno-patriotychnoho vykhovannia : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 18.05.2019 № 286 // Uriadovyi kurier, 2019. — № 93.

3. Pro vshanuvannia heroiv ATO ta vdoskonalennia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei ta molodi : postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 12.05.2015 № 373-VIII // Uriadovyi kurier, 2015. — № 93; Pro zakhody z uvichnennia pamiati zakhysnykiv Ukrainy na period do 2020 roku : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.09.2015 № 998-r // Uriadovyi kurier, 2015. — № 195; Pro zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo natsionalno-patriotychnoho vykhovannia molodi na 2017 rik : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.11.2016

№ 898-r // Uriadovyi kurier, 2016. — № 232; Pro zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo populiaryzatsii derzhavnykh symvoliv Ukrainy, vykhovannia povahy do nykh u suspilstvi : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 07.12.2016 № 954-r // Uriadovyi kurier, 2016. — № 247.

4. Nakaz Heneralnoho shtabu ZS Ukrainy № 166 “Pro zatverdzhennia Prohramy zakhodiv shchodo vidnovlennia ta vprovadzhennia natsionalnykh boiovykh tradytsii u Zbroinykh Sylakh Ukrainy” vid 25.04.2018.

5. Pro zasudzhennia komunistychnoho ta natsional-sotsialistychnoho (natsystskoho) totalitarnykh rezhymiv v Ukraini ta zaboronu propahandy yikhnoi symvoliky : Zakon Ukrainy vid 09.04.2015 № 317-VIII // Uriadovyi kurier. — 2015. — № 90 (22.05.2015).

6. Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy № 91 KP “Pro stan vprovadzhennia vymoh zakonodavstva Ukrainy shchodo zasudzhennia komunistychnoho rezhymu” vid 24.05.2018.

7. Lyst dyrektora Departamentu viiskovoi osvity, nauky, sotsialnoi ta humanitarnoi polityky Ministerstva oborony Ukrainy vid 13.03.2017 № 404/2/1150.

8. Nakaz nachalnyka Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho № 197 “Pro realizatsiiu vymoh Zakonu Ukrainy “Pro zasudzhennia komunistychnoho ta natsional-sotsialistychnoho (natsystskoho) totalitarnykh rezhymiv v Ukraini ta zaboronu propahandy yikh symvoliky” vid 19.06.2018.

9. Bila knyha Zbroinykh Syl Ukrainy. 2016. — K. : MO Ukrainy, 2017. — 111 s.

10. Bila knyha Zbroinykh Syl Ukrainy. 2018. — K. : MO Ukrainy, 2019. — 170 s.

11. Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy № 370 “Pro zatverdzhennia Zrazkiv viiskovoi formy odiahu ta zahalnykh vymoh do znakiv rozrznennia viiskovosluzhbovtziv ta litseistiv viiskovykh litseiv” vid 18.07.2017; Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy № 606 “Pro zatverdzhennia Pravyl nosinnia viiskovoi formy odiahu ta znakiv rozrznennia viiskovosluzhbovtziamy Zbroinykh Syl Ukrainy ta litseistamy viiskovykh litseiv” vid 20.11.2017.

12. Viiskovo-patriotychne vykhovannia u Zbroinykh Sylakh Ukrainy : navch.-metod. posib. — K., 2007. — 178 s.

13. Ukaz Prezydenta Rossyiskoi Federatsyy № 382 “O prysvoenyy 6 tankovomu polku pochetnoho naymenovanyia” ot 30.06.2018; Ukaz Prezydenta Rossyiskoi Fed-

eratsyy № 389 “O prysvoenyy 163 tankovomu polku pochetnoho naymenovanyia” ot 30.06.2018; Ukaz Prezydenta Rossyiskoi Federatsyy № 387 “O prysvoenyy 68 tankovomu polku pochetnoho naymenovanyia” ot 30.06.2018.

14. Pro prysvoiennia pochesnykh naimenuvan viiskovym chastynam Zbroinykh Syl Ukrainy ta utochnennia deiakykh naimenuvan : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 23.08.2017 № 234 // Uriadovyi kurier, 2017. — № 159; Pro prysvoiennia pochesnykh naimenuvan viiskovym chastynam Zbroinykh Syl Ukrainy ta utochnennia deiakykh naimenuvan : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 22.08.2018 № 232 // Uriadovyi kurier, 2018. — № 158; Pro prysvoiennia pochesnykh naimenuvan viiskovym chastynam Zbroinykh Syl Ukrainy : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 06.05.2019 № 192 // Uriadovyi kurier, 2019. — № 86.

15. Pro prysvoiennia pochesnoho naimenuvannia Viiskovomu instytutu telekomunikatsii ta informatyzatsii : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 29.01.2018 № 18 // Uriadovyi kurier, 2018. — № 21.

16. Nakaz nachalnyka Viiskovoho instytutu telekomunikatsii ta informatyzatsii № 57 “Pro vvedennia v diiu symboliky Viiskovoho instytutu telekomunikatsii ta informatyzatsii imeni Heroiv Krut” vid 22.01.2019.

17. Pro Den zakhysnyka Ukrainy : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.10.2014 № 806 // Uriadovyi kurier, 2014. — № 191.

18. Nakaz nachalnyka Viiskovoho instytutu telekomunikatsii ta informatyzatsii № 31 “Pro vyznachennia daty stvorennia Viiskovoho instytutu telekomunikatsii ta informatyzatsii imeni Heroiv Krut” vid 17.01.2019.

19. Telehrama zastupnyka Ministra oborony Ukrainy z pytan yevropeiskoi intehratsii vid 18.01.2017 № 71/u/1.

*Pashkova O.O., Researcher of Research
Centre of Military History of Ivan
Cherniakhovskyi National Defence
University of Ukraine (Kyiv)*

**IMPROVEMENT OF MILITARY-PATRIOTIC EDUCATION OF CADETS
OF HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE
CONDITIONS OF ARMED AGGRESSION AGAINST UKRAINE**

The article examines the measures of the leadership of the state and military administration bodies to improve the system of military-patriotic education of cadets of higher military educational establishments based on the military history of Ukraine. The basic conditions for improving military-patriotic education, in particular the armed and informational aggression of the Russian Federation, the establishment of state institutions, units and public organizations for carrying out scientific research in the field of military history, the organization of systematic military-historical work, and the restoration of national and historical heritage are revealed in the Armed Forces of Ukraine.

The forms and the means of military-patriotic education, which underwent changes in the period 2014-2019, are analyzed. During this period the process of assignment of new honorary titles to military units, higher military educational institutions was ordered, the commemoration of Soviet holidays related to the history of the Red and Soviet armies was cancelled, new military and professional holidays were established in the Armed Forces of Ukraine, and in the higher military educational institutions. New military rituals (military greetings) and symbols (military uniforms, awards, symbolism) were developed and implemented on the basis of national military traditions, honouring military personnel of the Armed Forces of Ukraine, who died for freedom, independence and territorial integrity of Ukraine.

Keywords: *military patriotic education, cadets, higher military educational institutions, military history of Ukraine.*